

Lisa 2

MINA JA KESKKOND

Eesmärgid:

laps...

1. mõistab ja tunnetab ümbritsevat maailma terviklikult;
2. saab ettekujutuse oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas;
3. väärtustab nii eesti kui ka oma rahvuse kultuuritraditsioone;
4. väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ja ohutult;
5. väärtustab keskkonda hoidvat ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi;
6. märkab nähtusi ja muutusi looduses.

Sisu:

1. **sotsiaalne keskkond:** mina, perekond ja sugulased, kodu, lasteaed, kool, ametid, kodumaa, eesti rahva tähtpäevad ja kombed, teised rahvused Eestis, üldinimlikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid; tervise väärtustamine, tervislik toitumine, ohuallikad ning ohutu käitumine;
2. **tehiskeskkond:** ehitised, kodumasinad, jäätmed, ühissõidukid, jalakäija ohutu liiklemine, turvavarustus;
3. **looduskeskkond:** kodukoha loodus, loodusvaatlused, muutused looduses, elukeskkond ja selle mõju tervisele, inimese mõju loodusele

Õppe – ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldus:

1. valdkonna temaatika valitakse lapse igapäevaelust ja teda ümbritsevast keskkonnast, mis hõlmab sotsiaalset -, tehis – ja looduskeskkonda. Sealhulgas ka tervise – ja liikluskasvatuse.
2. last suunatakse ümbritsevat märkama, uurima ja kogema läbi mängu ning igapäevatoimingute kaudu, võimaldades ümbritsevat tajuda läbi erinevate meelte ja aistingutega (vaadeldes, nuusutades, maitstes , kompides, kuulates helisid)
3. erinevate tegevuste lõimimine (võrdlemine, modelleerimine, mõõtmine, arvutamine, vestlemine, ettelugemine, kehaline liikumine, kunst, muusikaline tegevus)
4. õuesõpe
5. suunatakse last mängudes, ümbritsevas looduses, liikluses, oma tervises seisundis jm märgatu kohta küsimusi esitama (probleemi püstitama), küsimustele vastuseid leidma (oletama ja oletusi kontrollima) ja märgatust ning kogetust järeltõlge tegema
6. suunatakse last materjale ja vahendeid säästlikult kasutama, hoolivalt ja peremehelikult käituma

Lapse arengu eeldatavad tulemused.

Sisu	3aastane	5aastane	7aastane
SEPTEMBER			
Mina	1. ütleb küsimise korral oma ees – ja perekonnanime	Oskab öelda oma nime, vanuse ja soo (tüdruk, poiss)	1. oskab end tutvustada 2. teab oma kohustusi ja

	<ol style="list-style-type: none"> vastab õigesti küsimusele, kas ta on poiss või tüdruk ütleb vastuseks vanuse küsimusele oma ea aastates või näitab seda sõrmedel 		<ol style="list-style-type: none"> õigusi kirjeldab enda omadusi ja huve
Lasteaed ja kool	<ol style="list-style-type: none"> oskab nimetada oma rühma nime suudab leida rühmas oma kapi, voodi, käteräti nimetab rühmas olevaid esemeid ütleb küsimise korral rühmakaaslaste, õpetajate ja õpetaja abi nimed 	<ol style="list-style-type: none"> Nimetab oma lasteaia nime oskab kirjeldada oma tegevusi ja mängu teab nimetada lasteaiatöötajaid ja nende tegevusi teab oma, võõra ja ühise tähendust 	<ol style="list-style-type: none"> teab lasteaia aadressi nimetab erinevaid ameteid lasteaias ja nende vajalikkust kirjeldab lasteaia kodukorda ning teab rühmareegleid ja traditsioone teab kooli kui õppimise kohta oskab nimetada, mille poolest lasteaed koolist erineb
Valgusfoor ja tänava ületamine	<ol style="list-style-type: none"> teab valgusfoori ja tulede tähendust (punane, kollane, roheline) teab mõisteid <i>sõidutee</i> ja <i>kõnnitee</i> 	<ol style="list-style-type: none"> Teab valgusfoori tulede süttimise järjekorda ning nende tähendust teab, kuidas sõiduteed ületada oskab ületada tänavat jalgrattaga (jalgratas käe kõrval) 	<ol style="list-style-type: none"> oskab kirjeldada oma teekonda kodust lasteaeda teab, kuidas ületada ristmikku teab liiklemise erinevusi linnas ja maal oskab kasutada hädaabinumbrit 112
OKTOOBER			
Taimed: erinevad kasvukohad ja vajadused, välimus, kasv ,areng	<ol style="list-style-type: none"> eristab tuntumaid puu – ja aedvilju välimuse ning nimetuse järgi oskab osutamise korral nimetada tuttavaid lilli 	Oskab nimetada ning kirjeldada tuttavaid puid, lilli, puu – ja köögivilju	Oskab nimetada ning kirjeldada aias ja metsas kasvavaid taimi (<i>marjad</i> : mustikas, maasikas, pohl, sõstar, tikker; <i>puud</i> : õunapuu, pirnipuu, kirsipuu, toomingas, pihlakas jm)
Kodukoha loodus: veekogud, kodupaiga mets – ja koduloomad; Taimed, seemed ja putukad	<ol style="list-style-type: none"> tunneb rõõmu looduses (õues) viibimisest oskab osutamise korral 	<ol style="list-style-type: none"> oskab nimetada oma kodukoha olulisemat veekogu (meri, jõgi, järv) 	<ol style="list-style-type: none"> oskab kirjeldada kodukoha loodust (mere ääres, park, mets, suur puu jne),

	nimetada metsa, muru,lille, puud	2. oskab nimetada tuntumaid seeni ja kirjeldada neid, mis kasvavad kodukoha metsas	nimetada ning iseloomustada metsloomi, koduloomi ja putukaid 2. oskab nimetada teravilju, mida kasutatakse söögiks või mis kasvavad kodukoha lähedal põldudel
Putukad: erinevad elupaigad ja eluviisid,välimus, kasv, areng	Oskab nimetada tuttavaid putukaid (lepatriinu, sipelgas,mesilane)	Teab putukate elupaiku: mesilane ja mesilastaru, sipelgas ja sipelgapesa	Oskab kirjeldada tuttavate putukate välimust ja nende elupaiku
NOVEMBER			
Perekond ja sugulased	1. nimetab pereliikmeid: ema, isa, õde, vend 2. teab õdede ja vendade nimesid	Kirjeldab oma perekonda (pereliikmed+ onu ja tädi, pereliikmete nimed ja perekonnanimed)	1. teab oma pereliikmeid ja lähisugulasi 2. mõistab, et pered võivad olla erinevad 3. jutustab oma vanavanematest
Kodu	Vastab küsimustele oma kodu ja pereliikmete kohta	1. kirjeldab oma kodu: eramu, korter, talumaja 2. nimetab kodu asukoha: linnas (tänav, linn),maal (talukoha nimi) 3. kirjeldab pereliikmete koduseid tegevusi ja nimetab oma kohustusi nende hulgas	1. oskab kirjeldada oma kodu ja kodukohta 2. teab kodust aadressi ja telefoni
Kodumasinad	Oskab küsimise korral nimetada kodus kasutatavaid kodumasinaid ja – elektroonikat (kell, pliit,külmkapp,televiisor, pesumasin, tolmuimeja, köögikombain, mikser, kohvimasin, teekann,föön, arvuti jm)	Kirjeldab kodumasinaid ja – elektroonikat ning teab nende otstarvet ja nendega seotud ohte	Kirjeldab kodumasinaid ja – elektroonikat ning teab nende otstarvet ja nendega seotud ohte (kirjeldused on täpsemad, võivad lisanduda põllutöomasinad)
DETSEMBER			
Ametid, elukutsed,tööd	1. Nimetab pereliikmete koduseid toimetusi	1. oskab nimetada vanemate ameteid	1. oskab nimetada pereliikmete elukutseid ja

	<ol style="list-style-type: none"> 2. matkib lihtsamaid töövõtteid 3. asetab töövahendid kokkulepitud kohta 	<ol style="list-style-type: none"> 2. kirjeldab üldtuntud elukutseid oma kodukohas 3. loetleb tuntumate ametite juurde kuuluvaid töövahendeid 4. põhjendab mängu – või töökoha korrastamise vajadust 	<p>ameteid</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. teab ja oskab kirjeldada erinevaid elukutseid ning nende vajalikkust 3. mõistab töö ja vastutuse tähtsust 4. soovib osaleda jõukohastes kodutöodes 5. selgitab raha otstarvet
Jäätmed	Leiab loodusest (toast) prahti ja toob selle kokkulepitud kogumiskohta (prügikast, prügikott, ämber)	Kirjeldab, kuidas tema kodus prügi sorteeritakse	<ol style="list-style-type: none"> 1. teab, miks on vaja prügi sorteerida (paber, plast, klaas, patareid) 2. oskab kirjeldada asjade korduva kasutamise võimalusi 3. mõistab asjade säästliku kasutamise vajalikkust (tarbetud ostud, raiskamine)
JAANUAR			
Inimkeha tundmine	Osutab küsimise korral peale, kätele, jalgadele, silmadele, suule, ninale ja kõrvadele	Oskab nimetada kehaosi ja teab nende vajalikkust	<ol style="list-style-type: none"> 1. selgitab, mis on südame ja kopsude kõige olulisem ülesanne, ning teab, millised tegevused aitavad neid hoida tervena 2. teab tüdruku ja poisi erinevusi
Suhtumine erinevustesse		Oskab kirjeldada inimeste tervisest tulenevaid erinevusi ja abivahendeid (prillid, ratastool, vaegnägemine-valge kepp, vaegkuulmine-kuuldeaparaat)	<ol style="list-style-type: none"> 1. teab nimetada erivajadustega inimestele vajalikke abivahendeid 2. pakub abi erivajadustega inimestele oma võimete ja võimaluste piires
Tervislik toitumine	Nimetab toiduaineid	Nimetab toiduaineid, mida peab sööma iga päev	Oskab nimetada, milliseid toiduaineid on vaja iga päev süüa rohkem ja milliseid vähem, et olla terve
Hammaste tervis	1. teab hammaste	1. peseb hambaid	1. selgitab, miks tekib

	hooldamise vahendeid 2. harjab hambaid täiskasvanu abiga	täiskasvanu juhendamisel 2. nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarsti juures käimine)	hambakaaries (hambaaugud) 2. järgib hammaste hooldamise ja hoidmise põhimõtteid igapäevaelus
VEEBRUAR			
Kodumaa, teised rahvused Eestis	1. osaleb jõukohasel viisil vanemate laste ja täiskasvanute tegevuses kodumaale tähtsatel päevadel (ruumide kaunistamine, laulude laulmine,peoriiete kandmine jm) 2. leiab Eesti lippu nähes erinevate värvide seast Eesti lipu värvid	1. Teab oma rahvust ja keelt ning riigi tähtsamaid sümboleid 2. oskab nimetada sündmusi, mille puhul heisatakse riigilipp 3. oskab nimetada erinevaid rahvusi oma rühmas ja kodukohas	1. nimetab Eesti riigi sümboleid (lipp, hümn,vapp, lind,lill,kivi) 2. teab koduvalla/-linna sümboleid 3. oskab Eesti kaardil näidata oma kodukohta 4. teab Eesti Vabariigi presidendi nime 5. oskab nimetada teisi rahvusi ja keeli ning teab nende kombeid ja traditsioone 6. suhtleb teisest rahvusest lastega 7. teab ja nimetab Eesti lähinaabreid (Läti, Soome,Rootsi, Venemaa)
Suhtumine erinevustesse		Oskab kirjeldada inimeste erinevusi (keeleline, rassiline,vanuseline)	Oskab arvestada oma arvamustest ja huvidest erinevaid huve ja arvamusi
Sõprus ja abivalmidus	1. küsimise korral nimetab oma sõprade nimesid 2. oskab haiget saanud sõpra lohutada	1. nimetab küsimise korral sõbra positiivseid omadusi 2. oskab sõpra lohutada ja abistada 3. oskab andeks paluda, andeks anda ja leppida	1. oskab luua ja hoida sõprussuhet; teab sõpruse tähendust, oskab kirjeldada sõbraks olemist ning sõber olla 2. kirjeldab tundeid, mis tekivad tülitsetes ja

			leppides
MÄRTS			
Tervise väärtustamine		Nimetab tervist hoidvaid tegevusi (nt tervislik toitumine, piisav kehaline aktiivsus, piisav uni ja puhkus, mäng, hea tuju, meeldivad suhted)	<ol style="list-style-type: none"> 1. kirjeldab, mida tähendab tema jaoks terve olemine 2. kirjeldab, kuidas hoida enda ja teiste tervist (näited tervisliku käitumise ja riskikäitumise vältimise kohta) 3. teab, mis on haigus 4. teab, milline tegevus või käitumine kahjustab tervist (nt suitsetamine-sh passiivne, alkoholi tarvitamine, vägivald)
Ohutus ja turvalisus	Nimetab esemeid, mis võivad olla ohtlikud (nuga, käärid)	<ol style="list-style-type: none"> 1. nimetab kohti, esemeid ja aineid, mis võivad olla ohtlikud (nt trepid, rõdu, aknad, kuum toit/vedelik, lahtine tuli, ravimid, terariistad, kemikaalid, elekter, veekogud, ehitised) 2. nimetab tegevusi, mis võivad olla ohtlikud (talvel jääle minek, mängimine ohtlikes kohtades- tänaval, liivakarjääris, ehitisel, ujumine täiskasvanu järelevalveta, rattasõit kiivrita) 3. selgitab, et õnnetuse korral tuleb pöörduda täiskasvanu poole 4. selgitab, miks ei tohi võõrastega kaasa minna 	<ol style="list-style-type: none"> 1. teab ja tunnetab ümbritsevaid ohte (olukordades, inimestest, keskkonnast, loomadest ja käitumisest põhjustatud ohud) 2. teab, millised on turvalise käitumise reeglid erinevates situatsioonides ja keskkondades 3. nimetab hädaabinumbri 112 ja oskab seda kasutada 4. teab ja kirjeldab, kuidas tegutseda ohuolukordades (vette kukkumine, läbi jää vajumine, tulekahju, põletus, teadvuseta või raskelt vigastada saanud kaaslane) 5. selgitab, kuidas käituda eksinuna linnas/maal või metsas

Helkur,turvavöö ja-vöö	Teab helkuri kasutamise vajalikkust	<ol style="list-style-type: none"> 1. teab turvavöö ja turvatooli vajalikkust sõidukis 2. oskab kirjeldada liiklemise ohtusid erinevates ilmastikuoludes 3. oskab selgitada, kus ja kuidas helkurit kanda 	Teab, kuhu kinnitada helkurribad
APRILL			
Ehitised	Tunneb ära oma kodu ja lasteaia ning tuttavad teenindusasutused	<ol style="list-style-type: none"> 1. kirjeldab kodumaja omapära: maja osad ja nende otstarve,ruumid ja nende sisustus 2. oskab nimetada erinevaid ruume lasteaias ning teab nende otstarvet 3. oskab kirjeldada lasteaia õueala ning seal kasutatavaid vahendeid 	<ol style="list-style-type: none"> 1. oskab kirjeldada vanaaja kodu ja selle sisustust,teab nimetada kõrvalhooneid ning nende otstarvet 2. oskab nimetada maja ehituseks kasutatavaid materjale (puit, kivi jm) 3. oskab nimetada teenindusasutusi ja nende vajalikkust (kauplus, juuksur,polikliinik,apteek, kaubanduskeskus,politsei, kingsepp, haigla, tuletõrje jm) 4. teab kodukohale olulisi ehitisi (mõis, kirik, veski jm)
Sõidukid	<ol style="list-style-type: none"> 1. Oskab küsimise korral nimetada sõidukeid (auto,rong,buss,lennuk, laev, tramm,troll) 2. teab liiklusvahendeid ja eriotstarbelisi sõidukeid 3. teab jalgrattaga sõitmise nõudeid (kiiver) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kirjeldab erinevaid sõidukeid ja teab nende otsatarvet 2. teab liiklusvahendite erinevusi ning eriotstarbeliste sõidukite ülesandeid ja tähtsust 3. oskab ühissõidukis käituda (sõidupilet) 	Oskab nimetada või kirjeldada erineva töö tegemiseks vajalikke sõidukeid (kraanaauto,prügiauto, teerull im)
Liiklusmärgid	Teab liiklusmärkide tähtsust (aitavad ohutult liigelda)	Teab liiklusmärkide tähendusi	<ol style="list-style-type: none"> 1. teab, kuidas käituda ühissõidukist väljudes 2. teab rulluisude ja rulaga sõitmise nõudeid (

			kiiver,põlve – ja künarnukikaitsmeid, ohutud paigad)
MAI			
Loomad: erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv ja areng	<ol style="list-style-type: none"> 1. Oskab küsimise korral nimetada tuttavat looma ja tema kehaosi 2. oskab küsimise korral nimetada tuttavat lindu 3. teab, et mõned loomad elavad metsas ja mõned inimeste juures (kodus) 	Oskab nimetada tuttavaid loomi,kirjeldada nende välimust ja öelda, kus nad elavad	<ol style="list-style-type: none"> 1. nimetab tuntumaid erineva elupaiga ja – viisiga loomi ning kirjeldab nende välimust 2. teab loomade käitumise erinevusi eri aastaegadel (rändlinnud, talveuni, pesaehitus ja poegade toitmine)
Valguse, temperatuuri, vee, õhu ja toitainete tähtsus taimedele ja loomadele	Teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks vett ja toitu	<ol style="list-style-type: none"> 1. teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks vett, valgust ja õhku 2. oskab kirjeldada erineva temperatuuri mõju taimedele, loomadele ja inimesele 	Selgitab valguse, temperatuuri, vee,toitainete ning õhu tähtsust taimedele, loomadele ja inimesele
Inimese mõju loodusele: Loodushoid, säästev areng	<ol style="list-style-type: none"> 1. mõistab, et lilli nopitakse vaasi panekuks 2. teab, et prügi visatakse selleks ettenähtud kohta 	<ol style="list-style-type: none"> 1. mõistab, et joogivett on vaja hoida (hambapesu, nõudepesu, joogiks võetud vesi) 2. mõistab, et elektrit tuleb kokku hoida (kustutab toast lahkudes tule) 3. teab, et inimene saab talvel loomi aidata 4. mõistab, et on vaja istutada puid ja muid taimi 5. oskab hoida enda ümber puhtust looduses, kodu ümbruses jm 	<ol style="list-style-type: none"> 1. suhtub ümbritsevasse hoolivalt ning käitub seda säästvalt 2. kirjeldab, millised on inimtegevuse positiivsed ja negatiivsed mõjud tema koduümbruse loodusele 3. teab, kuidas talvel loomi aidata, ja oskab seda teha 4. teab, kuidas viga saanud või inimese hüljatud looma aidata 5. teab prügi sorteerimise vajalikkust ning oskab sorteerida lihtsamat prügi (pudelid, paber, olmeprügi) 6. soovib osaleda looduse

			korrastamises
Igapäevaselt ja/või vastavalt tähtpäevadele			
Tähtpäevad, pühad ja kombed	<ol style="list-style-type: none"> 1. räägib oma sünnipäevast (kuidas tähistatakse) 2. nimetab küsimise korral pühadega seotud tegevusi 	<ol style="list-style-type: none"> 1. kirjeldab tähtpäevi peres 2. oskab kirjeldada tuntumaid rahvakombeid (vastlad, mardipäev,kadripäev) ja nendega seotud tegevusi 	<ol style="list-style-type: none"> 1. teab eesti rahva traditsioone ja kombeid 2. teab tähtpäevi ja nende tähistamise vajalikkust (tarkusepäev, emakeelepäev, lastekaitsepäev,sõbrapäev, jm) 3. oskab kirjeldada tähtpäevade tähistamist oma lasteaias või kodus (kolmekuningapäev,volbripäev, jaanipäev,hingedepäev jm) 4. oskab nimetada riiklikke pühi ja nendega seotud traditsioone (riigi aastapäev, võidupüha)
Üldnimelikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid	<ol style="list-style-type: none"> 1. teab mõistete <i>hea</i> ja <i>paha</i> tähendust 2. meeldetuletamise korral tervitab,jätab hüvasti, palub ja tänab 	<ol style="list-style-type: none"> 1. teab mõistete <i>õige</i> ja <i>vale</i> tähendust 2. teab üldtuntud viisakusreegleid 3. tunneb ja järgib lauakombeid 	<ol style="list-style-type: none"> 1. teab mõistete <i>ausus</i> ja <i>autus</i> tähendust ning oskab vastavalt käituda 2. oskab järgida käitumisreegleid erinevates olukordades (kaupluses,teatris, kirikus, kalmistul jm) 3. mõistab vastutust oma tegude ja käitumise eest
Sõprus ja abivalmidus	oskab haiget saanud sõpra lohutada	<ol style="list-style-type: none"> 1. oskab sõpra lohutada ja abistada 2. oskab andeks paluda, andeks anda ja leppida 	oskab olla sõber ja hoida sõbrasuhet
Hoolivus,turvalisus ja		1. märkab kaaslast ja oskab	1. oskab kirjeldada oma

tähelepanelikkus		teistega arvestada 2. oskab väljendada oma emotsioone teistega arvestavalt(rõõm,mure jm)	emotsioone ja tundeid 2. oskab kaasinimestega tähelepanelikult käituda (vanemad, vanavanemad jt)
Öö ja päev: nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses)	Oskab küsimise korral iseloomustada ööd (on pime) ja päeva (on valge)	Eristab ning nimetab päeva ja ööd (päeva ja öö vaheldumise iseloomustamine ning seostamine taimede ja loomade tegevusega)	Kirjeldab oma sõnadega loodust ja inimesi erinevates tsüklites: ööpäev,nädal, aastaring
Aastaajad: nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses ning loomade ja inimeste tegevused	Oskab nimetada talve ja suve iseloomulikke nähtusi (talvel sajab lund,on külm;suvel saab ujuda, on soe)	Oskab nimetada kõiki aastaaegu ja neid iseloomustada	1. seostab muutusi looduses aastaegade vaheldumisega ning oskab neid kirjeldada 2. oskab nimetada inimeste iseloomulikke tegevusi olenevalt aastaajast (seemnete külvamine, taimede istutamine, põldude kündmine, mererannas päevitamine, veekogudes ujumine ,jalgrattaga sõitmine, lehtede riisumine, suusatamine jne) 3. oskab nimetada loomade iseloomulikke tegevusi olenevalt aastaajast (ehitavad pesa, toidavad poegi, talveuni, rändamine lõunasse jm)
Ilmastik: erinevad ilmastikunähtused	Oskab nimetada erinevaid ilmastikunähtusi (sajab lund, vihma,päike paistab)	1. nimetab ilmastikunähtusi ja kirjeldab neid 2. teab õhu vajalikkust ja kasutamist	Selgitab ilmastikunähtuste seost aastaegadega

KEEL JA KÕNE
Eesmärgid:

Laps...

1. tuleb toime igapäevases suhtluses
2. kasutab kõnes õiget hääldust, sobivaid grammatilisi vorme ja mitmekesist lauseehitust
3. tunneb huvi lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu, on omandanud lugemise ja kirjutamise esmased oskused

Sisu:

1. keelekasutus: hääldamine, sõnavara, grammatika
2. suhtlemine, jutustamine ja kuulamine
3. lugemine ja kirjutamine, lastekirjandus

Õppe – ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldus:

1. lähtutakse põhimõttest, et kõnearendus on lapse kõne ja suhtlemise sihipärane arendamine, kus last õpetatakse eelkõige keelevahendeid (uusi sõnu, sõnavorme ja lausemalle) kasutama suhtlemisel, teadmiste omandamisel, oma tegevuse kavandamisel
2. peetakse oluliseks, et lapse kõne arengut toetatakse kõikides tegevustes (mängimine, käelised tegevused, liikumise – ja muusikategevused ning igapäevatoimingud); lapsele luuakse kõnekeskkond, kus ta kuuleb teiste kõnet ning tal on vaja ja ta saab ise kõneleda, laps õpib rääkima reaalses suhtlussituatsioonides, tegutsedes koos täiskasvanuga
3. suunatakse lapsi ettelugemise, dramatiseerimise, ümberjutustamise, joonistamise, oma raamatute koostamise jm tegevuste kaudu kirjandust mõistma ja hindama; ettelugemiseks valitakse žanriliselt mitmekesiseid raamatuid, et toetada lugemishuvi ning lugemis – ja kirjutamisvalmiduse kujunemist
4. õpetatakse lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi seostatult mängude ja igapäevatoimingutega (nt nimekirjade koostamine, joonistusele pealkirja kirjutamine, kaardi või kirja kirjutamine koos täiskasvanu abiga)

Lapse arengu eeldatavad tulemused.

Sisu	3aastased	5aastased	7aastased
Suhtlemine	<ol style="list-style-type: none"> 1. osaleb dialoogis: esitab küsimusi, väljendab oma soove ja vajadusi, vastab vajaduse korral rohkem kui ühe lausungiga* 2. kasutab erinevat intonatsiooni ja hääletugevust sõltuvalt suhtluseesmärgist (teatamine, küsimine, palve jm) 3. kommenteerib enda ja/või kaaslaste tegevust 1-2	<ol style="list-style-type: none"> 1. algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool tegevussituatsiooni, nt vahetab vesteldes muljeid oma kogemuste põhjal, esitab kogemusliku sisuga küsimusi (t Miks ta nii tegi? Kuidas teha?) 2. kasutab rollimängus erinevat intonatsiooni ja hääletugevust 3. kasutab õigesti mõningaid viisakusväljendeid 4. kirjeldab täiskasvanu abiga olupilti* ja annab edasi	<ol style="list-style-type: none"> 1. kasutab dialoogis erinevaid suhtlusstrateegiaid (nt veenmine, ähvardamine) sõltuvalt suhtluseesmärkidest 2. valib intonatsiooni ja sõnu olenevalt kaassuhtlejast (laps, täiskasvanu) ja/ või suhtlusolukorrast (kodu, võõras koht) 3. mõistab kaudseid ütlushiili (nt <i>ruumis on aken lahti</i>. Otsene ütlus: <i>Pane aken kinni!</i> Kaudne ütlus: <i>mul on jahe</i>) 4. jutustab olu – ja tegevuspiltide järgi, kirjeldab tuttavaid esemeid ja nähtusi, andes edasi põhisisu ning olulised

	<p>lausungiga</p> <ol style="list-style-type: none"> mõistab teksti, mis on seotud tema kogemuse ja tegevusega loeb peast või kordab järele 1-2 realist luuletust 	<p>pildiseerial kujutatud sündmust</p> <ol style="list-style-type: none"> annab kuuldu teksti sisu edasi täiskasvanu suunavate küsimuste abil, väljendades end peamiselt üksikute, sidumata lausungitega jutustab nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3 – 5 lausungiga (nt mida ta tegi kodus pühapäeval) loeb peast kuni 4realisi liisusalme/luuletusi mõistab teksti, mis pole otseselt seotud tema kogemusega 	<p>detailid</p> <ol style="list-style-type: none"> tuletab mõttelünga* tekstis iseseisvalt puuduva info räägib sellest, mida hakkab tegema (plaanib välikõnes tuttavaid tegevusi) laiendab jutustades täiskasvanu suunamisel teksti (tuletab eelnevat ja järgnevat tegevust, sündmust) jutustamise ajal parandab ja täpsustab oma teksti
Grammatika	<ol style="list-style-type: none"> mõistab ning kasutab tuttavas tegevuses ja situatsioonis 3 – 5 sõnalisi lihtlauseid kasutab kõnes õigesti enamikku käändevorme kasutab kõnes õigesti tegusõna käskivat kõneviisi (nt istu! Joonista!) kasutab kõnes õigesti tegusõna kindla kõneviisi olevikuvorme (nt sõidab, laulavad) kasutab kõnes õigesti tegusõna ma – ja da-tegevusnime (nt hakkame mängima,ei taha mängida) 	<ol style="list-style-type: none"> kasutab kõnes lihtsamaid põimlauseid kasutab kõnes nud – ja tud-kesksõnu (nt söödud-söönud) kasutab kõnes omadussõna võrdlusastmeid (suur-suurem-kõige suurem) kasutab tingivat kõneviisi (mängisin, mängiksin) ühildab sõnu arvus (karud söövad) ja käändes (ilusale lillele, punase palliga) kasutab kõnes õigesti enamikku nimisõna käändevorme mitmuses (ilusatel lilledel) 	<ol style="list-style-type: none"> kasutab kõnes kõiki käändevorme ainsuses ja mitmuses, sh harva esinevaid (nt olev kääne – arstina) kasutab kõnes käändevorme harva esinevates funktsioonides (nt kohakäänded ajasuhete väljendamiseks: hommikust õhtuni) kasutab kõnes õigesti osastava ja sisseütleva käände erinevaid lõpuvariante (nt palju linde, konni, autosid) kasutab kõnes enamasti õigesti laadivahelduslikke sõnu (poeb- pugema; siga-sead) kasutab õigesti põimlauseid, mis väljendavad põhjust (...,sest...), tingimust (kui..., siis), eesmärki (..., et...)
Sõnavara	<ol style="list-style-type: none"> kasutab nimisõnu, mis väljendavad tajutavaid objekte, nähtusi kasutab tegusõnu, mis väljendavad tegevusi, millega ta ise on kokku 	<ol style="list-style-type: none"> kasutab kõnes mõningaid vastandsõnu (nt lühike- pikk, must- puhas) kasutab kõnes mõningaid iseloomuomadusi ja hinnangut väljendavaid omadussõnu (nt 	<ol style="list-style-type: none"> selgitab kuuldu kujundlike väljendite (tuul ulub, kevad koputab aknale) tähendust oma sõnadega ja/ või toob enda kogemusega seotud näiteid kasutab kõnes mõningaid abstraktse (s.o mittekogetava vastega) tähendusega

	<p>puutunud</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. kasutab kõnes värvust, suurust jt hästi tajutavaid tunnuseid tähistavaid omadussõnu 4. kasutab kõnes mõningaid üldnimetusi (nt lapsed, riided) 5. kasutab tagasõnu (all, peal, sees, ees, taga) ruumisuhete tähistamiseks 	<p>arg,kaval,igav)</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. kasutab kõnes aega väljendavaid nimisõnu : hommik,päev, õhtu, öö) 4. moodustab vajaduse korral sõnu uudsete või võõraste objektide, nähtuste või tegevuste tähistamiseks (nt tikkudest maja- tikumaja; nuga õuna koorimiseks- õunanuga) 	<p>sõnu (nt tundeid, vaimset tegevust tähistavaid sõnu: mõtlen,arvan,julge,lahke)</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. kasutab kõnes inimesi ja inimese tegevust iseloomustavaid sõnu 4. liidab ja tuletab analoogia alusel tuttavas kontekstis keelenormi järgides sõnu 5. kasutab õigesti aja – ja ruumisuheteid väljendavaid sõnu (nt vahel, kohal,otsas,varem, hiljem,enne, pärast) 6. mõistab abstraktseid üldnimetusi õpitud valdkondades (nt sõidukid,elusolendid,tähtpäevad, kehaosad)
Hääldamine	<ol style="list-style-type: none"> 1. kasutab oma kõnes tuttavaid 1-2silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris 2. hääldab õigesti enamikku häälikuid (erandid võivad olla R,S,K,Õ,Ü) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid 2. hääldab õigesti 3-4silbilisi tuttava tähendusega sõnu 3. hääldab õigesti kõiki häälikuühendeid 1-2silbilistes tuttava tähendusega sõnades 4. hääldab õigesti sageli kasutatavaid võõrsõnu(nt taburet, banaan, diivan) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. kordab õigesti järele tähenduselt võõraid sõnu 2. hääldab õigesti võõrhäälikuid (f,š) tuttavates sõnades (nt Fanta,šokolaad)
Kirjalik kõne	<ol style="list-style-type: none"> 1. vaatab üksi ja koos täiskasvanuga pildiraamatuid: keerab lehte,osutab pildile ning kommenteerib pilte 2. kuulab sisult ja keelelt jõukohaseid ettelõetud tekste 3. eristab kuulmise järgi tuttavaid häälikuliselt sarnaseid sõnu üksteisest (nt tass-kass, pall- sall, tuba-tuppa), osutades pildile või objektile 	<ol style="list-style-type: none"> 1. tunneb kuulates iseseisvalt ära hääliku häälikute reas ja sõnades (v.a häälikuühendites) 2. kuulab ettelugemist, olles seejuures aktiivne (osutab piltidele,küsim, parandab ettelugejat tuttava teksti puhul) 3. kirjutab õigesti üksikuid sõnu trükitähtedega (nt oma nime) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. nimetab ja kirjutab enamikke tähti. 2. veerib 1-2silbilisi sõnu kokku, pikemaid sõnu loeb aimamisi (järgneva kontrollita) ja eksib sageli 3. häälib õigesti 1-2silbilisi ka sulghäälikuid sisaldavaid häälikuühenditeta sõnu 4. kirjutades märgib õigesti 1-2silbiliste häälikuühenditeta sõnade häälikstruktuuri (nt lähen koli) 5. eristab häälikuühenditeta sõnas kuulmise järgi teistest pikemat häälikut 6. jagab kuuldud lause sõnadeks, kasutades

			<p>sõnade arvu märkimiseks abivahendeid</p> <p>7. muudab täiskasvanu eeskujul sõna vältestruktuuri (nt koll-kool; linn(IIIv)-lina;tibu-tippu)</p> <p>8. tunneb ära luuletuse ja muinasjutu kui kirjanduszanri.</p>
--	--	--	---

Sisu	4aastased	6aastased
Suhtlemine	<ol style="list-style-type: none"> algatab ise aktiivset suhtlust suhtleb meelsasti ja aktiivselt eakaaslastega koostegevuses küsib täiskasvanult palju küsimusi teda ümbritsevate asjade kohta kommenteerib enda ja kaaslaste tegevust (räägib, mida tehti) 2-3 lausungiga räägib 2-3 lausungiga mõnest hiljuti kogetud emotsionaalsest kogemusest jutustab pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta ühe lausungi 	<ol style="list-style-type: none"> räägib iseendast ja esitab küsimusi täiskasvanu kohta (nt kus ja kellega ta elab? Kas tal lapsi on?) kasutab ja mõistab suhtlemisel nalja, narritamist püsib teemas, vajaduse korral läheb kaasa teiste algatatud teemamuutusega annab edasi kuuldud teksti (nt muinasjutu) sündmuste järgnevust, põhjusi ning tegelaste käitumist täiskasvanu suunavate küsimuste/korralduste abil jutustab pildi või kogemuse põhjal seotud lausungitega jutustades seob lausungeid peamiselt sõnadega <i>ja siis, siis, ja</i> suunab kõnega kaaslaste tegevust ja annab sellele hinnanguid
Grammatika	<ol style="list-style-type: none"> kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid, sh koondlauseid kasutab kõnes lihtsamaid suhteid väljendavaid rindlauseid (sidesõnad-ja, aga) kasutab õigesti tegusõna lihtmineviku vorme (nt sõitis, laulsid) 	<ol style="list-style-type: none"> kasutab kõnes õigesti saava ja rajava käände vorme (saab lauljaks, jookseb kivini) märkab grammatikavigu täiskasvanu kõnes (nt <u>lugeb/ loeb, mõmmi maga/ mõmmi magab; lillene/ lilleline; seen kasvab <u>all kuuse/</u> seen kasvab kuuse all) ning osutab neile</u> kasutab kõnes enamasti õigesti umbisikulist tegumoodi (loetakse, pesti)
Sõnavara	<ol style="list-style-type: none"> Mõistab ja kasutab kõnes nii üld- kui ka liiginimetusi (nt kuusk, kask-puud; tuvikajakas-linnud) kasutab kõnes objektide osade/detailide nimetusi(käpad, saba, rool) kasutab kõnes mõningaid liitsõnu (tuttmüts, kelgumägi) ja tuletisi* (täpiline, laulja) 	<ol style="list-style-type: none"> kasutab kõnes õigesti aega väljendavaid määrsõnu : eile, täna, homme kasutab kõnes mõningaid samatähenduslikke sõnu (nt jookseb, lippab, sibab) mõistab samatüveliste sõnade tähenduste erinevusi (joonistaja, joonistus, jooneline) kasutab õigesti sihilisi ja sihituid tegusõnu (nt veereb-veeretab; sõidab- sõidutab) nimetab ühe õpitud kategooria piires vähemalt 2 sõna (nt lilled- tulp, roos)

Hääldamine	<ol style="list-style-type: none"> 4. kasutab oma kõnes tuttavaid 2-3silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris 5. hääldab sõnades õigesti lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid (nt –nt,-lt,mp jm) 	Kordab järele ja hääldab ise õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tuttava tähendusega sõnu
Kirjalik kõne	<ol style="list-style-type: none"> 1. tunneb täiskasvanu häälimise või rõhutatud hääldamise järgi kuulmise teel ära hääliku häälikute reas 2. tunneb ära ja nimetab üksikuid tähti 3. matkib lugemist ja kirjutamist, kritseldades kriidi või pliiatsiga 	<ol style="list-style-type: none"> 1. häälib täiskasvanu abiga(järele korrates, abivahendeid kasutades) 1-2 silbilisi sulghäälikuta ja häälikuühendita sõnu 2. määrab hääliku asukoha (alguses, lõpus,keskel) häälikuühendita sõnas 3. kordab täiskasvanu eeskujuöl eri vältes kahest sõnast koosnevaid ridu (nt koli-kolli (III v); koli-kolli (IIv); koli-kooli (IIIv); koli-kooli (IIv) 4. loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (nt poe – ja tänavanimed, sildid)

* lause ja lausung- lause on kirjakeele, lausung suulise kõne üksus. Lausungiks võib suulises kõnes olla nii sõna, fraas, lihtlause kui ka liitlause.

* olupilt-pilt, mis kajastab sündmuse või olukorra ühte hetke

* mõttelünk- info, mis on tekstis otseselt välja ütlemata, mille laps tuletab ise oma teadmiste ja kogemuste põhjal.

* tuletis- sõna, mis koosneb tüvest ja liitest (kurb-kurblik; tantsima-tantsimine)

MATEMAATIKA

Eesmärgid:

Laps...

1. rühmitab esemeid ühe- kahe tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulki
2. järjestab esemeid suuruse ja asenditunnuse põhjal
3. tunneb lihtsamaid ajamõisteid ning kirjeldab ja järjestab oma päevategevusi
4. mõtestab loendamistegevust ja seoseid arvude reas
5. mõistab mõõtmistegevust ja olulisemaid mõõtühikuid
6. suudab kirjeldada ümbritsevat ruumi kujundimõistete abil
7. näeb matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes

Sisu:

1. hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine
2. suurused ja mõõtmine
3. geomeetrilised kujundid

Õppe – ja kasvatustöö kavandamine ja korraldus:

1. innustatakse last nähtuste ja esemete maailma korrastama ja kujundama ning selles orienteeruma, mille tulemusel laps avastab esemetevahelisi seoseid , leiab esemetes erinevusi ja sarnasusi ning oskab esemeid järjestada, rühmitada ja loendada
2. harjutatakse last määrama enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteeruma ajas ning kasutama vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks
3. seostatakse mäng,vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud matemaatikaga, ergutades sealjuures last kasutama erinevaid aistinguid: kuulmis -,nägemis -,haistmis – ja kompimisaistingut
4. suunatakse last ümbritsevat matemaatilisel kirjeldama (arvud, mõõtühikud, kujundite nimetused jm)
5. toetatakse üldistuseni jõudmist ja mõistete kujundamist erinevates objektides sarnaste ja erinevate tunnuste ning omaduste vaatlemise, võrdlemise, kirjeldamise ja sõnastamise kaudu.

Lapse arengu eeldatavad tulemused.

Sisu	3aastased	5aastased	7aastased
Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine	<ol style="list-style-type: none"> 1. rühmitab esemeid ühe sarnase tunnuse (värvus, kuju,suurus vms) järgi hulgaks 2. leiab erinevate esemete hulgast <i>palju</i> ja <i>üks</i> 3. loendab asju kolme piires ning vastab küsimusele <i>mitu on?</i> 4. otsustab, kas nimetatud	<ol style="list-style-type: none"> 1. paaride moodustamisega (üksühesesse vastavusse seadmisega) saab teada, et esemeid on võrreldavates hulkades <i>sama palju, ühepalju</i> ehk <i>võrdselt</i> 2. loendab 5 piires ja tunneb arvude rida 5ni 3. rühmitab esemeid, olendeid kahe erineva	<ol style="list-style-type: none"> 1. loendab 12 piires, teab arvude rida 12ni 2. oskab nimetada antud arvule eelnevat/ järgnevat arvu 3. tunneb numbrimärke 4. võrdleb arve (on suurem kui, on väiksem kui) 5. liidab ja lahutab 5 piires ning tunneb ja kasutab

	ese kuulub (ei kuulu) moodustatud hulka	tunnuse alusel (rühma lapsed on poisid ja tüdrukud)	vastavaid sümboleid (+,-,=)
		4. võrdleb esemete hulki paaridesse seades ning otsustab, mida <i>on rohkem kui, vähem kui</i> 5. tutvub arvudega 10ni 6. paneb kokku kahe hulga esemed ja liidab (kuni 5ni) 7. võtab ühest hulgast esemeid ära ja lahutab	6. oskab koostada matemaatilisi jutuke si kahe etteantud hulga järgi
Suurused ja mõõtmine	1. võrdleb (järjestab) kahte eset suuruse (suurem-väiksem), pikkuse (pikem-lühem), laiuse (laiem-kitsam) järgi ning kasutab mõisteid 2. järjestab esemeid kõrguse järgi (kõrgem-madalam)	1. Järjestab 3 eset suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi 2. järjestab kuni 5 eset suurustunnuse järgi 3. leiab vaadeldavast objektist silma järgi suurema-väiksema-sama suure ning kontrollib objekte kõrvutades 4. mõõdab pikkust, laiust ja kõrgust kokkulepitud mõõtevahenditega	1. hindab kaugust silma järgi 2. järjestab paksuse ja raskuse järgi 3. teab igapäevaelus kasutatavaid pikkusmõõde cm,m ja km; massimõõtu kg ja mahumõõtu liiter (kasutab mängutegevustes) 4. teab igapäevaelus kasutatavaid rahaühikuid kroon ja sent ning kasutab neid mängutegevustes 5. mõõdab pikkust, raskust ja vedelikku kokkulepitud mõõtevahendiga
Geomeetrilised kujundid	1. leiab samasuguse kujundi peale-, kõrvuti- või sisseasetamise teel 2. kompimise- veeretamisega eristab ümmargusi ja kandilisi esemeid, sh ringi ja ruutu	1. eristab kolmnurka ja nelinurka ning leiab kujunditega sarnaseid esemeid rühmtoast, õuest ja tänavalt 2. näeb ja oskab kirjeldada ruudu ning ristküliku	1. koostab mustreid, laob pilte kujunditest 2. eristab ruumilisi kujundeid (kuup, kera,risttahukas, püramiid) tasapinnalistest kujunditest (ruut, ring,ristkülik ja kolmnurk)

		<p>sarnasusi ja erinevusi ning leida sarnaseid kujundeid ümbritsevat</p> <p>3. rühmitab kujundeid vormi, suuruse, värvuse vm järgi</p>	
Orienteerumine ajas	Vestleb <i>ööle ja päevale</i> iseloomulikust ning matkib tegevusi mängus	<p>1. leiab aastaegadele iseloomulikke tunnuseid (piltidel, vestluses jm)</p> <p>2. teab ööpäeva osi: <i>hommik, päev, õhtu, öö</i>; kirjeldab tegevusi</p> <p>3. kirjeldab tegevusi ja sündmusi: <i>eile, täna, homme</i></p> <p>4. kirjeldab tegevusi erinevatel nädalapäevadel</p> <p>5. eristab mõisteid: kiiresti-aeglaselt, hiljem-kohe</p>	<p>1. teab nädalapäevade järjestikuseid nimetusi</p> <p>2. teab kuude nimetusi ja enda sünnikuud ning – päeva</p> <p>3. määrab kellaaega täistundides ning koostab päevakava</p> <p>4. kasutab kõnes õigesti sõnu: enne, praegu, hiljem-varem, noorem-vanem.</p>
Orienteerumine ruumis	Orienteerub oma kehal ja näitab, mis asub <i>ülal, alla, kõrval, ees ja taga</i>	<p>1. määrab teiste laste ja esemete asukohta enda suhtes: <i>ülal-all, ees – taga</i> (minu ees, minu taga jne)</p> <p>2. määrab enda asukohta teiste laste ja asjade suhtes (seisan Miku taga, olen ukse ees)</p> <p>3. määrab vasakut ja paremat poolt</p>	<p>1. määrab eseme asukohta teise eseme suhtes: <i>all-peal, kohal, keskel, äärel, vasakul-paremal</i></p> <p>2. orienteerub tasapinnal (paberil)</p> <p>3. orienteerub ruumis ja õues juhendite järgi</p>

Laps...

1. tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest
2. kujutab isikupäraselt ümbritsevaid esemeid, sündmusi ja oma kujutlusmaailma
3. vaatleb, kirjeldab ja kujundab ümbritsevat ja tarbeesemeid
4. kasutab õpitud voolimis-, joonistamis- ning maalimisvahendeid ja – võtteid
5. kasutab materjale ja tööriistu ohutult ning sihipäraselt
6. vaatleb kunstiteoseid ja kirjeldab nähtut

Sisu:

1. kujutamine ja väljendamine: mõtete, tunnete edasiandmine nähtaval kujul
2. kujundamine: objektile esteetilise lisaväärtuse andmine
3. tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine, kokakunst?
4. kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteostest, kunstist

Õppe – ja kasvatustöö kavandamine ja korraldus:

1. antakse lapsele võimalus saada elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning väljendada oma maailmanägemist
2. suunatakse last vaatlema ning voolides, joonistades, maalides ja meisterdades kasutab laps vaatlusel tehtud tähelepanekuid
3. kasutatakse teemasse sisseelamiseks mängu, muusikat, lihtsat lavastust, jutu lugemist jne
4. arvestatakse, et lapse jaoks on oluline loomiseks ja lahenduste leidmiseks teha katsetusi ning avastusi, otsida ja saada vastuseid tekkinud küsimustele, omandatud oskusi rakendada ja loovalt kombineerida
5. julgustatakse last kasutama ja katsetama tema enda pakutud lahendusi töö mitmekesistamiseks ning ergutatakse lapse kujutlus – ja algatusvõimet, jälgides, et säiliks lapse isikupärane eneseväljendus
6. viiakse kunstitegevusi läbi ka õues, samuti kasutatakse kunstitegevusi teiste valdkondade õppe – ja kasvatustegevuste osana, joonistatakse nii paberile, kivile, puidule, liivale või kombineeritakse erinevaid materjale
7. suunatakse last tehtut analüüsima, selgitama, miks ta kujutas esemeid, nähtusi just sellisel viisil, milliseid materjale ja tehnikaid kasutas ning kuidas tööga rahule jäi. Kaaslaste töödese tolerantse suhtumise kujundamisele aitab kaasa, kui analüüsitakse nii laste töid kui ka kunstiteoseid ning põhjendatakse oma hinnangut.

Lapse arengu eeldatavad tulemused

Sisu	3aastane	5aastane	7aastane
Kujutamine ja väljendamine	<ol style="list-style-type: none"> 1. tunneb rõõmu kunstitegevuses osalemisest 2. leiab kritselduste hulgast nime(tuse) andmist või loo jutustamist väärivaid kujundeid 3. leiab ümbritsevas juhendamise toel sinise,	<ol style="list-style-type: none"> 1. kujutab naturist inspireeritud asju, objekte jne isikupäraste sümbolitega, mis olemuselt täienevad ja muutuvad keerukamaks 2. jutustab oma piltides nii tuttavatest asjadest ja kogetud sündmustest kui ka oma	<ol style="list-style-type: none"> 1. kasutab loovalt geomeetrilisi kujundeid ja nende kombinatsioone keerukamate objektide ülesehitamiseks 2. püsib töös valitud teemas seda isikupäraselt tõlgendades 3. jutustab temaatilistes töödes tegelaste tegevusest,

	kollase, punase ja roheline värv	<p>fantaasiat</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. kasutab emotsioonide, nähtuste, esemete jne kujutamiseks värvitoone oma seostest ja tunnetest lähtuvalt 4. valib mõtte teostamiseks sobivaimana tunduvad vahendid 5. võrdleb heledamaid ja tumedamaid värvitoone ning tunneb sinist, kollast, punast, rohelist, valget, musta, pruuni ja roosat 	<p>omavahelistest suhetest ning tegevusajast ja – kohast</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. rõhutab kõige tähtsamat oma töös värv, suuruse või asukoha valikuga 5. tunneb ümbritsevas erinevaid värvitoone (hallikas, taevasinine jne)
Kujundamine	Kaunistab (täppidega, joontega) ruumilisi ja tasapinnalisi esemeid (nt lillepotti,paberit,taskurätti, papptaldrikut,palli, sokki, plastiliinist plaati, kivi jne)	<ol style="list-style-type: none"> 1. koostab elementidest lihtsa kordumisskeemiga mustriks eseme ääri kaunistamiseks (tass, taskurätt jne) 2. kujundab õpetajaga koos tähtpäevakaardi sündmuse meelega sobivate motiividega 3. valib kaunistusmotiivi ja kannab juhendamisel šablooni või templi abil selle omavalitud kohale esemel (kruusil,taldrikul,pluusil jne) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. märkab mustri rütmi ja suudab seda jätkata 2. kujundab kaunistusmotiivi või mustri, arvestades kaunistavat eset 3. selgitab omavalmistatud (voolitud, volditud,meisterdatud) esemete otstarvet ja nimetab koha, kuhu see sobib 4. aitab kujundada tähtpäevaga seotud peolauda ja ruumi
Voolimine	<ol style="list-style-type: none"> 1. õpetajat jäljendades muljub ja näpistab, rullib ja veeretab voolimismaterjale 2. teeb sõrme või pulgaga pehmesse voolimismaterjali jäljendeid 	<ol style="list-style-type: none"> 1. õõnestab ümarvorme süvendit põidlagaga vajutades 2. muudab voolimismaterjalide kuju neid pigistades ja venitades 3. nii ümar – kui ka piklike vorme töödeldes loob soovitud esemeid 4. ühendab voolitud detaile omavahel 	<ol style="list-style-type: none"> 1. kasutab iseseisvalt tuttavaid voolimismaterjale , arvestades nende eripära 2. valmistab õpetajaga koos uusi voolimissegusid 3. niisutab voolingute ühenduskohti esemete tugevdamiseks
Joonistamine	Tekitab iseseisvalt jämedate joonistusmaterjalidega (rasvakriidid, pehmed pliiatsid jne) erinevaid jälgi (täppe ning	<ol style="list-style-type: none"> 1. jooni ja kujundeid ühendades joonistab sümbolitega, mis täienevad ja muutuvad keerukamaks 2. joonistab ning värvib pindu värvi 	<ol style="list-style-type: none"> 1. kasutab soovi korral koos erinevaid joonistusvahendeid nende olemusest lähtuvalt 2. värvib oma joonistatud või värviraamatu kujundeid,

	vertikaalseid,horisontaalseid, sirgeid,lainelisi, katkendlikke ja spiraalseid jooni),püsides paberi piirides	– ja viltpliiatsitega, kriitide ja söega, muutes joonte tihedust 3. kasutab joonistusvahendeid liigse surveta	varieerides käe liikumise suunda 3. sobitab pindu kattes heledaid ja tumedaid,peeni ja jämedaid jooni
Maalimine	<ol style="list-style-type: none"> 1. tõmbab pintsliga erineva suunaga jooni, teeb täppe ja katab pindu 2. trükib näpuvärvidega sõrmede ja kogu käega 3. vajutab jäljendeid, kattes templi iseseisvalt värviga 	<ol style="list-style-type: none"> 1. võtab pintslile vajaduse korral lisaks värvi ja katab pindu 2. teeb objektidele väiksemaid detaile pintslivajutuste ja – tõmmetega 3. ei kata maalides juba küllaldaselt kaetud pinda korduvalt 	<ol style="list-style-type: none"> 1. segab värve uute toonide saamiseks 2. kasutab töös eri jämedusega pintsleid 3. väldib värvide määrdumist 4. kasutab töös pintslit erinevalt (pintsli otsa ja külge)
Meisterdamine	<ol style="list-style-type: none"> 1. kortsutab iseseisvalt pehmet paberit ning rebib paberist tükke 2. katab aluspinna liimiga , puistab sellele erinevaid objekte ja liimib kujundeid 	<ol style="list-style-type: none"> 1. rebib ja lõikab paberist ribasid ja kujundeid ning kleebib need sõltuvalt töö olemusest 2. lükib paelale, traadile vms auguga esemeid 3. valib meelepäraseid meisterdamisevahendid (looduslikku ja tehismaterjali, paberit jms)ning neid omavahel ühendades või materjale kombineerides loob oma töö 	<ol style="list-style-type: none"> 1. kujundab või täiendab oma tööd, kleepides sellele erinevast materjalist tükke, objekte jne 2. valib eri materjalide liitmiseks ühendusviiside seast oma mõtte teostamiseks sobivamad või leiab oma võtted 3. valmistab lihtsa mänguasja täiskasvanu tegevust matkides
Kunsti vaatlemine, vestlused kunstist	<ol style="list-style-type: none"> 1. vaatleb pilte,näidistöid ja raamatuillustaratsioone ning vastab küsimustele 2. näitab teistele oma tööd kui kunstiteost ja räägib sellest 	<ol style="list-style-type: none"> 1. vaatleb omal algatusel raamatuillustaratsioone ja kunstitöid ning esitab nende kohta küsimusi ning avaldab arvamust 2. jutustab küsimuste toel, mida ta on töödes kujutanud, ning nimetab,mis materjale on ta oma töös kasutanud 3. suhtub heasoovlikult kaaslaste töödessa 	<ol style="list-style-type: none"> 1. märkab teoseid või ümbruses leiduvaid objekte vaadeldes ning kirjeldades detaile ja värve ning tajub meeleolu 2. fantaseerib ja jutustab teose juurde ka loo: mis juhtus enne, mis juhtus pärast 3. kasutab raamatuillustaratsioone, fotosid ja kunstiteoseid (sh skulptuure) oma töö lähtealusena, luues oma vaba ja isikupärase variandi
Kokakunst			